

Hilmi ef. Šarić

Hilmi ef. Šarić je rođen 20.10.1878 godine u Vukovićima Općina Hadžići gdje je i proveo svoj životni i radni vijek. Porijeklo mu potiče iz stare begovske porodice Šarića iz Stoca. Vrijeme doseljavanja na područje Vukovića nije poznato. Još u svom djetinjstvu uz oca koji je bio imam mualim, je stekao spoznaju o vjeri, vjerovanju u Boga jednoga, o islamu i imanu i to ga je u dobroj mjeri, pretpostvamo, i usmjeravalo ka njegovoj profesiji. Bio je oženjen suprugom Hašom od porodice Maljića iz sela Vrbanja. On i njegova supruga nisu imali žive djece. Imali su jednu kćerku koja je umrla u 12. godini života. Hilmi ef. je umro 16.4.1951 godine u mjestu življenja gdje je i ukopan. Za mezar mu se nikada nije znalo. Međutim, oživljavanja djela i lika Hilmi ef. su rezultirala i pronalaskom njegova mezara, na kom mjestu su 2010 godine podignuti nišani.

No, da se vratimo njegovom liku i djelu. Hilmi ef. je poticao, kako smo rekli, iz vjerski obrazovane porodice, baba mu je bio hodža, pa je i on krenuo tim stopama. Mlađi brat Husein je također bio hodža.¹ Hilmi ef. je sa svojih 23. godine starosti, dakle 1901. godine je, nakon 5-6 godina školovanja² završio "Dari mualimin"³ i odmah je postavljen za sibjan mualima. Godine 1916. je postavljen za imama i hatiba džamije u Korči a 1934. godine za imama matičara za džemat Korča u čiji sastav su ulazila naselja Korča, Tarčin, Raštelica i druga mjesta.⁴

Podsjećanja radi, reći ćemo samo kratko o džematu Korča. Džemat Korča se, prema pisanju prof. dr. Hadžijahića javlja relativno kasno, 1555 godine, obzirom da već 1469. godine imamo spominjanje nahije Gradac koja je pokrivala šire područje današnje Općine Hadžići, no imajući u vidu sve druge okolnosti uspostave osmanske vlasti džemat Korča je ipak za kratko vrijeme postao centar jednog područja koje sada pokriva tarčinska regija. Sjedište džemata je bilo u Korči i on je egzistirao kao centar dugi niz godina. Način organizacije džemata i demografska kao i nacionalna struktura tog područja nam nije poznata. Zna se, međutim, da je 1758/9 godinu Abdi-beg Korča sagradio džamiju i njoj, kako se prenosi u Gornjoj Korči. Njoj je pripadalo centralno mjesto. Prvobitno sagrađena džamija u Gornjoj Korči je prilikom njenog renoviranja prenesena u Odžak na parcelu Luka pored riječice Korča.⁵ U toj džamiji je Hilmi ef. Šarić dobio prvo namjesništvo 1916. godine. U to vrijeme je bio jedan od rijetkih pismenih bošnjaka muslimana u tom kraju. Sasvim dobro je poznavao sva tri orijentalna jezika, turski, arapski i perzijski i njima se dobro koristio. Kasnije ćemo vidjeti koliki njegov doprinos samo u oblasti prevodilačke djelatnosti kao rezultat poznavanja tih jezika. U četverorazrednoj školi u Tarčinu je od školske 1929/30, dakle od njenog osnivanja, pa do 1938/39 godine bez ikakve naknade vršio vjersku pouku učenika. Bio je veoma inteligentan i imao je poseban dar da u jednom trenutku može opservirati više različitih radnji. „Mogao je bez greške pratiti tri učenika koja istovremeno uče različite ajete iz Kur,ana“.⁶ Pored veoma širokog spektra njegovog djelovanja prevodio je i Kur,an i hadise. Prevod je radio sa arapskog jezika i pisao ih arebicom. Vrijedno je istaći da je on bio drugi po redu imam u Bosni koji je preveo Kur,an na narodni jezik. Na žalost o ovom velikom alimu, prosvjetitelju i čovjeku se jako malo

¹ Po sjećanju Hajrije Čolo rođ. Šarić, iz Mokrina

² Prema svjedočenju njegova brata Huseina – Huse Šarića

³ Kuća nauke, u bukvalnom prevodu

⁴ Eldar Čomor, Diplomski rad na FIN Sarajevo na temu Hilmi ef. Šarić-lik i djelo. str 3.

⁵ Muhamed Hadžijahić „Razvoj ekonomskih, kulturnih i političkih centara u Bosni do 1878 g. str 86.

⁶ Uzeto sa Web stranice OŠ „Hilmi ef. Šarić“ link: istorijat škole.

znalo. Najviše i najbolje je onjemu napisao Husein ef. Đozo⁷, koji je slučajno otkrio veoma značajnu i važnu ostavštinu tog velikana. Zapravo, poznao ga je i lično u vrijeme dok je bio živ. Njihov prvi susret je bio, onako, ne baš iz bliza- u mimohodu i nije bilo nikakve komunikacije među njima. Kako ef. Đozo navodi, učinilo mu se da se radi o jednom skromnom seoskom hodži koji je bio na seoski način i skromno obučan. Dobro se sjeća da je uvijek za sobom vodio osedlana konja. Ef. Đozo navodi da je pravog Hilmi efendiju Šarića upoznao mnogo kasnije, kad je on već preselio. U stvari, Đozo je koristio vikende da ode na izlet na Ivan sedlo. Išao bi vozom u Bradinu a vraćao se pješice preko Ivana, Vukovića i Raštelice u Tarčin. Tako je i upoznao Hilmi ef. dok je bio živ. Na isti način je upoznao i Huseina-Husu Šarića brata rahmetli Hilmi efendije koji mu je, kad je ovaj saznao da je i Đozo vjeroučitelj, povjerio da kod njega ima velika zaostavština vjerskih knjiga i teka od rahmetli Hilmi ef. te ga zamolio da nekad svrati da on to pogleda. „Husein ef. ga je i poslušao, te je jednom prilikom sa izleta svratio kod Huse da bi pogledao te knjige. Ranije, kad mu je Huso govorio o tim knjigama mislio je da su to standardne knjige o fikhu, tefsiru, hadisu i jeziku. Međutim, iznenadio se kada je vidio da se radi o pravoj biblioteci, gdje se nalazi veći broj dragocjenih rukopisa. Vrhunac njegova iznenađenja je bio kada je u toj biblioteci našao djelo Kanun Ibn Sina. Mislio je da je to najvrijednije što se tu nalazi..... U tim tekama su se nalazili rukopisi prevoda pisani arebicom.... Nije mogao ni zamisliti da se u njima nalazi prevod cijeloga Kur,ani Kerima uz kraći komentar činilo mu se po Dželalejnu. Nakon toga su uslijedili pregovori sa Husom Šarićem o predaji te literatura na čuvanje Orijentalnom muzeju u Sarajevu, što je i učinjeno. Huso je predao sve osim prevoda Kur,ana koga je ostavio za sebe. Nakon Husine smrti ne zna se ni za taj prijevod..... O Hilmi ef. Šariću je, istina kratko, pisao i profesor Hadžijahić koji tvrdi da je drugi prevodilac Kur,ana koji se koristio arapskim pismom, pored Hafiza Sejjića Zenunovića bio Hilmi ef. Šarić, koji je svoj prijevod završio 1941 godine.⁸ Prema tvrdnji Eldara ef. Čomora zasnovanoj na njegovom uvidu u rukopise hilmi ef. Šarića, on je prijevod Kur,ana završio mnogo kasnije nego što je to tvrdio prof. Hadžijahić. To je bilo 1949. godine dvije godine prije preseljenja na ahiret. Profesor Hadžijahić navodi da se prijevodi Kur,ana, pisani u običnim tekama, nalazili kod različitih mjesnih imama i da bi bilo veoma teško to sabrati na jedno mjesto. Hilmi ef. Šarić je prijevod Kur,ana radio na osnovu komentara Dželalejna, Kadi Bejdavija i komentara Ismaila Hakka pod nazivom Ruhu-l-bejan. U pronađenih deset originalnih svezaka, sa oko 900. stranica pisanih arebicom urađen je prijevod 62. sure. O njegovom prevodu Kur,ana bi se moglo pisati jako puno jer je on urađen na jedan neobičan i vrlo temeljit pristup, međutim to nije svrha ovog štiva. Izdvojit ćemo samo jedan mali dio, kako je završio prijevod Kur,ana: „Zahvaljujem po nebrojeno puta Svemogućem gospodaru koji mi je dao da prevedem komentar na naš bosanski jezik. To sam uradio samo za Njegov raziluk. I molim Najmilostivijeg Allaha dželešanuhu da me primi u svoj raziluk sa mojim brojnim kusurovima i da mi dadne i svakome bratu muslimanu i muslimankama na obadba svijeta i Iman na najposljednjem nefesu, da oči zaklopim sa šehadeti kelimom i da mi dadne oslobođenje na Sudnjeme danu i mojim roditeljima, mojim hodžama i sjema muslimanima i muslimankama sa hurmetom Uzvišenoga Kur,ana, amin, amin, amin, ja erhamurrahmin.“⁹

⁷ Husein Đozo, rođen 1912 g. u Ilovači kod Goražda, školovao se u medresi Mehmed-paše Kukavice u Foči, zatim u Merhemića i Gazi Husref-begovoj medresi. Šerijatsku sudačku školu je završio 1933 a 1934 upisao Šerijatsko-pravni fakultet u Kairu. Diplomirao 1939. g. Po povratku u zemlju radio je kao profesor arapskog jezika u Okružnoj medresi a od 1941 godine je postavljen u Uredu Reisu-l-uleme na mjesto vjersko-prosvjetnog referenta. 1945 godine je osuđen na 5. godina zatvora a nakon njegovog izdržavanja radi u nekim sarajevskim firmama. Tek 1960 godine prelazi u Vrhovno islamsko starješinstvo gdje je radio kao vjersko-prosvjetni referent i tu ostaje do kraja života.

⁸ Iz Diplomskog rada Čomora Eldara, strana 6.

⁹ Prepisa iz originalne sveske (uzeto iz diplomskog rada Eldara Čomora)

Osim Kur,ana, Hilmi ef. je prevodio i druge knjige iz oblasti vjeronauke. U jednoj teći je pronađen prevod 180. hadisa, a Dozo ef. navodi da je on lično vidio jedan njegov traktat, takođe napisan arebicom, pod naslovom: „ O džumi, o učenju Kur,ana, salavatu, o spominjanju Allaha džellešanuhu, o dovi dijeljenju i kanaatu“¹⁰ ali se njemu ne zna za trag. Hilmi ef- je pisao teme iz oblasti akaida, fikha, hadisa i ahlaka. Pokušat ćemo samo nabrojati teme koje je on obradio i o njima pisao, na način kako je to opisao Eldar ef. Čomor u svom diplomskom radu. Najviše je napisao o šehadetu objašnjavajući njegova oba dijela te o imanskim šartima, o azabi kaburu, kijametu, Mizan vagi, Sirat ćupriji, dženetu, Džehennemu, Imanu, Islamu, podjeli na mezhebe o farzu, vadžibu, sunetu, mustehabu, mubahu mekruhu i haramu. „Nakon toga dijela piše o temama iz ahlaka, dijeleći isti na ahlaki zemine i hamide i nastavlja sa takvalukom, batinom, temama vezanim za kufur, nevjerstvo, načinom vođenja zikra, dženazi, načinu učenja na kaburu, abdestu, kvarenju abdesta, farzima i sunetima abdesta, farzima i sunnetima gusula, namazu uopće, njegovu značaju te o podjelama namaza na farz, vadžib i sunet.... Prevodio je iz šerha i multeke, gdje nije naveo naziv istog. Na početku ovoga svezka piše da je prevod sačinjen sa turskog jezika, a na kraju navodi vrijeme završetka, prvog zulhidždžeta 1357/58 hidžretsku godinu“.¹¹ Vrlo interesantno je njegovo pisanje o ponašanju ljudi, njihovim ćudima, ružnim i nevaljalim gdje navodi da među nevaljale ćudi spadaju: izgovaranje riječi koje dovode u pitanje iman te osobe, neznanje, ne učiti, srcem voljeti vlast, kakav prvaluk odnosno žuditi za tim da ćovjek bude kakav prvak kao što je kadija, poslanik, ministar, reis i sl. Među nevaljale ćudi spadaju i: b o jati se ljudi a ne Boga dž.š., voljeti tuđu hvalu i voljeti da te drugi hvali, svome nefsu i strasti biti podložan, , trćati za dunjalućkom koristi, oholost, samoponiženje, kukavićluk, škrtost, pohlepnost i rasipnost. Zaključujući sa 31. lošom ljudskom ćudi, on każe. “ Ćovjek treba da ima više straha dok je zdrav a više nade u Božiju milost kada je bolestan“. Iz prevodilaćke djelatnosti Hilmi ef. Šarića treba , još, naglasiti da je radio na tursko-bosanskom rijećniku u ćemu je stigao do 720 tursko-bosanskih rijeći.

Ova skromna prezentacija djela i lika Hilmi ef. Šarića govori dosta. U novije vrijeme je napisano jako puno o svim temama o kojima je pisao i naš lik. Možda temeljitije i sadržajnije ali ne i znaćajnije. Vrijeme kada je Hilmi ef. Šarić pisao bilo jako malo takvih. Naćin na koji je on to radio je specifićan i samo njemu svojstven. Njegov nijet da radi sve to što je radio nije bio inspirisan materijalnom korišću, nego iskljućivo iz zahvele i poniznosti prema Uzvišenom stvoritelju i da svom narodu prenese na najbolji naćin ono što on zna i da svom narodu uradi prijevod Kur,ana i drugih štiva na njemu razumljiv i ćitljiv jezik i pismo. Njegov arhaićni jezik izraćavanja i pisanja je još jedan dokaz njegove želje da to što piše bude razumljivo obićnom ćovjeku. Hilmi ef. Šarić je primjer da velika djela ne pridaju samo ljudima iz velikih sredina, nego da se veliki ljudi raćaju i u malim sredinama i ćine velika djela koja su od neprocjenjive vrijednosti za razvoj nauke , prije svega islamske.

Koristimo ovu priliku da pozovemo sve one koji mogu dati doprinos da se sva pisana zaostavština rahmetli Hilmi ef. Šarića sabere na jedno mjesto jer je to od neprocjenjive vrijednosti za naš kraj. Naravno , dokumenta koja sadašnji posjednici žele zadržati za sebe, mogu dati samo na kopiranje. Kako je vidljivo iz istraćivanja koje je obavio Eldar ef. Čomor u pripremi svog diplomskog rada, još uvijek se jedan dio , istina manji, literarne ostavštine Hilmi ef. Šarića nalazi kod Sulje Šarića iz Vukovića, zatim kod hadži Aziza Fiše iz Hadžića, Halila Subašića iz Raštelice, Almina Fazlića sa Ilidže i Hurema Subašića iz Raštelice. Najveći njen dio bi trebao biti negdje u fiokama Orijentalnog muzeja u Sarajevu, naravno ukoliko agresija na BiH nije to odnijela odnosno uništila..

¹⁰ Iz Diplomskog rada Ćomor Eldara, strana 6.

¹¹ Iz Diplomskog rada Ćomor Eldara, strana 7.